

uchniv. Anotatsiia dosvidu // Nova pedahohichna dumka. – 2005. – №1. – S. 83.

15. Osadchuk R. I. Dydaktychni ihry u navchalnomu protsesi shkoly. // Pedahohika i psykhohohiia. – 1996. – №4. – S. 102 – 110.

16. Sidorova N. Vykorystannia ihrovykh form u protsessinavchannia anhliiskii movy // Zavuch. – 2002. – № 8. – S. 6–8.

17. Pusjcenko L. Siuzhetno – rolovi ihry kazkovocho zmistu yak stymul do ovobodinnia nimetskoi movy / Larysa Pushchenko Лариса // Deutsch : vseukr. haz. dlia vcjyteliv, vykladachiv, studentiv ta vsikh, khto vuvcejaie nim. movu. – 2015. – N 18. – S. 6–16.

18. Solokha N. V. Vukorystannia ihrovykh momentiv na urokakh nimetskoi movy / N. V. Solokha // Nim. Mova v shk. : nauk.-metod. zhurn. – 2012. – N 5. – S. 24–26.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Кабаці Маріанна Іванівна – викладач німецької мови відокремленого підрозділу національного університету біоресурсів і природокористування України «Мукачівський аграрний коледж», спеціаліст вищої категорії.

Наукові інтереси: підвищення пізнавальної активності студентів на заняттях з німецької мови.

Богів Євеліна Іванівна – кандидат педагогічних наук, викладач німецької мови Відокремленого підрозділу національного університету біоресурсів і природокористування України «Мукачівський аграрний коледж», спеціаліст другої категорії.

Наукові інтереси: освіта дорослих, освітні пропозиції недержавних установ, підвищення пізнавальних інтересів учасників освітнього процесу.

УДК 378.016:72 /76+62/64

ТЕАТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ПРІОРИТЕТНА ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ІГРОДИЗАЙНУ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Віра ЖЛУДЬКО (Чернігів)

Постановка проблеми. Сучасний вчитель початкової школи покликаний формувати в учнів здатність до продуктивної творчої діяльності, культурної самореалізації в доступній для молодших школярів художньо-ігровій формі. Тому в нових освітніх стандартах для початкової загальноосвітньої школи передбачаються концептуальні засади щодо реалізації змісту особистісно-орієнтованої моделі початкової освіти, до формування особистості не лише освіченої, а й культурної, творчої, яка б могла через різні види діяльності свідомо творити своє життя і формувати творчу дитину.

Синтетичним видом художньо-ігрової діяльності учнів початкових класів є театральне мистецтво. Проте спостереження за навчально-виховним процесом в початковій школі свідчать, що унікальні евристичні можливості театральної педагогіки, особливо такого виду театального мистецтва, як ляльковий театр, використовуються вчителями недостатньо мірою.

Ігрова діяльність, зокрема театралізована з її синтезом мовленнєво-творчих, кольоро-графічних і предметно-перетворювальних ігор, є сенситивною потребою учнів початкових класів. Сутність поняття «ігровий дизайн» вчений-дослідник педагогічного дизайну В. Тименко трактує як процес художньої діяльності особистості в адекватних образах художніх ігор з особистісно-ціннісних видів мистецтв [5, с. 45].

Освітня галузь «Мистецтво» – один із обов'язкових компонентів змісту початкової освіти. У Державному стандарті початкової загальної освіти передбачається ознайомлення молодших школярів із видами і мовою

театрального та екранного мистецтва [2, с. 39], пропонуються завдання на конструювання іграшок у народному стилі (різних видів ляльок), складання з них композицій за власним задумом і образною уявою тощо [2, с. 38]. На наш погляд, упровадження елементів лялькового театру в навчально-виховний процес початкової школи сприятиме реалізації цього надзвичайно важливого й актуального завдання сучасної освіти.

Зауважимо, що готовність учителя до навчання ігродизайну учнів поширюється не лише на базовий компонент навчального плану початкової школи, але й на варіативний. Наприклад, особливістю шкільної програми курсу за вибором «Театральне мистецтво» (автор Л. Серих) є інтегративний принцип побудови. Основна лінія інтеграції змісту простежується через використання літературних творів з «Літературного читання», а також передбачено зв'язок із музикою, театральньо-декораційним мистецтвом, художньою працею.

Цілком очевидно, що це зумовлює необхідність реалізації в педагогіці початкової дизайн-освіти інтердисциплінарного підходу. Зауважимо, що курси дитячої літератури, образотворчого мистецтва з методикою навчання, трудового навчання з практикумом у педагогічних ВНЗ ще не розглядалися як субдисципліни педагогіки початкової дизайн-освіти. Зазначений міжпредметний синтез, на наш погляд, утворює нову якість змісту – ігровий дизайн. Тому запропонована в освітньому процесі педагогічних ВНЗ інтеграція змісту мистецьких і технологічних дисциплін розглядається нами як

основа формування готовності майбутніх учителів початкових класів до навчання ігродизайну учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам виховання підростаючого покоління засобами театральної культури, застосування театралізованої діяльності як повноцінної складової навчально-виховного процесу присвятили свої праці педагоги-науковці Л. Артемова, О. Комаровська, Л. Масол, Н. Миропольська, Т. Поніманська, Ю. Рубіна, Л. Серих, Н. Сиротич, Е. Трусова та ін.

Л. Артемова [1] підготувала сценарії, ігри для майбутніх вихователів ДНЗ тематичних сценаріїв, театралізованих ігор, розробок-викрійок для виготовлення паперових атрибутів. Проте, незважаючи на загальне зростання інтересу науковців до означених питань, проблема театралізації як інтерактивної форми взаємодії учасників освітнього процесу в школі і педагогічних ВНЗ залишається недостатньо дослідженою.

Мета статті – розглянути театралізацію як пріоритетну педагогічну умову формування готовності майбутніх учителів до навчання ігродизайну молодших школярів на заняттях із художніх і технологічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу.

Упровадження у навчально-виховний процес як початкової, так і вищої ланки освіти театралізованої діяльності є надзвичайно важливим, логічним і ефективним засобом навчання, оскільки відомо, що у праці педагога і актора є багато схожих аспектів. Спорідненим є те, що їхня робота – творче дійство перед глядачами, яке неможливе без емоційного наповнення. А отже, педагогові, як і акторові, треба залучати до творчого процесу глядачів, учнів (студентів). Ось чому для організації як акторської, так і педагогічної діяльності потрібні вміння створювати задум-проект, транслювати його через дію, вести рольову гру.

Істотною відмінністю, на думку І. Журавленко [4, с. 33], у цій процесуальній характеристиці є те, що співтворчість педагога з учнями має тісніший, ближчий контакт, аніж праця актора. Педагог зазначає, що на основі оволодіння елементами артистизму, особливостей вищої нервової діяльності, індивідуальних творчих рис характеру формується неповторний стиль педагога.

Художньо-естетичний вплив гри на дизайн досі залишається недостатньо вивченим. Це стосується і дизайну лялькового театру. Водночас відомо, що застосування гри в різних видах дизайну має евристичний вплив на формування свідомості та духовної культури людини.

У процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи до навчання ігродизайну учнів важливо сформувати у

студентів розуміння того, що в молодшому шкільному віці всі психічні процеси поступово стають цілеспрямованішими, керованішими, стійкішими, а сама пізнавальна діяльність ускладнюється. Як зазначає Д. Ельконін [3], у цьому віці відбувається перехід від «практичної» позиції до «пізнавальної»; пізнавальне завдання виникає не лише у зв'язку з ігровою і практичною діяльністю, а й власне пізнавальною. Дієвим засобом для здійснення такого переходу є, на наш погляд, ознайомлення дітей із засобами театрального мистецтва, залучення їх до власної театралізованої дизайн-діяльності.

Слід зазначити, що естетичною і психологічною основою поліхудожньої свідомості є синестезія – міжчуттєва асоціація, інтеграція естетичних почуттів на засадах досвіду сприйняття різних видів мистецтва, особливо так званих «синтетичних» (театр, кінематограф, хореографія тощо). Як стверджує У. Хогарт, «людина прагне до організованої багатоманітності» [6]. Водночас «організована багатоманітність» проектного художнього мислення забезпечується різними видами театралізованої діяльності, у тому числі й лялькової (стенд-книжка, кругова панорама, настільний театр іграшок і картинок, театр маріонеток, пальчиковий і рукавичковий театри, вертеп, імпровізація, власне гра-театралізація).

Серед ігрових методів формування готовності майбутніх учителів до ігрового дизайну з учнями результативними є такі: імітаційний тренінг, ігрове проектування, ділова гра, театралізований ігродизайн. З огляду на мету нашого дослідження останній розглянемо детальніше.

Театралізований ігродизайн є синтетичним видом художньо-ігрового проектування, у якому поєднуються інтелектуальні ігри «режисерів-акторів», маніпуляційні ігри «художників-постановників», сенсорні ігри «художників-декораторів». До студентів типу «режисери-актори» ми відносимо осіб із більш вираженими здібностями до інтелектуально-мовленнєвої діяльності: створення сценаріїв, вигадкування й оригінальної постановки художньо-ігрових сюжетів з акторською інтерпретацією-грою. До студентів типу «художники-постановники» ми відносимо майбутніх учителів з домінантою графічних образотворчих здібностей. Вони більш спроможні зобразити сценографію майбутньої постановки, що містить проект візуального образу вистави в цілому. В ескізах і макетах студенти художньо проектують композицію, форму, колорит майбутніх декорацій, костюмів, гриму. Групу студентів з природними нахилами й уподобаннями до формотворення ми називаємо «художниками-декораторами». Це художники-майстри, які матеріалізують оформлення

майбутніх інсценівок й атрибутику акторів: виготовляють бутафорію (ляльки, аксесуари), елементи декорацій, здійснюють підготовку костюмів, гримують, добирають реквізит.

Таким чином, у процесі театралізованого ігродизайну студент має можливість відразу пізнати, побачити й відчути усі види художньої діяльності, обрати і зайнятися справою за вподобою та виконати її якнайкраще. Результативність цієї діяльності зумовлюється почуттям відповідальності за загальну справу, за якість плодів власної художньої творчості у колективному проєкті.

На наш погляд, у процесі розроблення змісту театралізованого ігродизайну важливим є створення таких сценаріїв, у яких досягається синтез мовленнєво-художніх ігор з курсів дитячої літератури, колірно-графічних ігор з образотворчого мистецтва та предметно-перетворювальних ігор з художньої праці. Самобутнім сценаріям стосунків учителя й учнів мають відповідати ті чи інші ігрові середовища, сприятливі для таких видів дитячого ігродизайну: ландшафтного й індустріально-промислового, дизайну костюмів і дизайну інтер'єрів, графічного і веб-дизайну. З огляду на інтегрований зміст самобутніх сценаріїв, створених завдяки майстерності студентів, забезпечується комплексний методичний вплив на них засобами вербальної (літературно-вокально-музичної), сенсорної (візуально-графічної) і структурної (речовинної, предметно-пластичної) інформації. Оскільки всі вищезазначені види інформації є художніми, можна зробити припущення, що театралізований ігродизайн є пріоритетною умовою формування у майбутніх учителів початкових класів художньо-інформаційної культури – здатності сприймати, художньо увиразнювати в сценаріях і зображеннях, художньо макетувати у костюмах і декораціях естетичні враження від довкілля.

Варіанти художньо-ігрових проєктів можуть і повинні розробляти студенти педагогічних ВНЗ під керівництвом викладачів, які мають уявлення про новий дидактичний напрям педагогічного дизайну і відзначаються готовністю до забезпечення ефективних педагогічних умов з ігродизайну в навчально-виховному процесі початкової школи. У процесі створення театралізацій вони повинні враховувати: а) вікові особливості учнів початкових класів в ділових іграх з художнього проєктування; б) методику формування компетентності з театралізованого ігродизайну; в) наявність в учнів позитивного досвіду художньо-ігрової діяльності; г) значення художньо-інформаційного середовища педагогів, батьків і учнів. Із зазначених вимог пріоритетною є методика формування готовності майбутніх

учителів до театралізованого ігродизайну з учнями.

Методика театралізованого ігродизайну повинна будуватися на таких принципах: єдності всіх видів мистецтва, урахуванні специфіки кожного виду художніх ігор (залежно від доміанти аудіальної, візуальної чи кінестетичної художньо-ігрової активності). Успішному здійсненню художньо-театралізованої діяльності сприяє також оптимальне поєднання різних методів і прийомів: художніх проєктів, художньо-творчих ігор та ігор з правилами, художнього спілкування, позиційної діяльності, творчих завдань, тренінгів тощо. Серед методичних засобів доцільними є такі: вербально-інформаційні (мовленнєві, музичні, вокальні), сенсорно-інформаційні (художньо-графічні, техніко-графічні, кольоро-графічні), структурно-інформаційні (конструктивні, пластичні, комбіновані).

У процесі створення методики театралізованого ігродизайну необхідно брати до уваги його основні функції: інформаційно-естетичну, соціокультурну, ергономічну. Інформаційно-естетична функція ігрового дизайну полягає в рекламуванні студентами проєктно-ігрової ідеї, соціокультурна функція – у взаємодії учасників театралізованої самодіяльності із глядачами, а матеріально-художня – у підготовці середовища до театралізованого ігродизайну.

Організація театралізованого ігродизайну має здійснюватися з урахуванням рекламно-інформаційного, композиційно-пластичного, техніко-технологічного підходів. Рекламно-інформаційний підхід зумовлений інформаційно-естетичною функцією дизайну і забезпечується художніми іграми з дитячої літератури і літературного читання; композиційно-пластичний – соціокультурною функцією дизайну і забезпечується художніми іграми з образотворчого мистецтва; техніко-технологічний – ергономічною функцією дизайну і забезпечується художньою працею.

У процесі нашого дослідження встановлено, що у змісті театралізованого ігродизайну важливо синтезувати різні види художніх ігор. Художні ігри із статичною пластикою форм пов'язані з кількома системами викладання образотворчого мистецтва: а) кольорознавча основа образотворчого мистецтва (від кольорових плям – до лінійних форм); б) сенсомоторна основа образотворчого мистецтва (розвиток координації руху руками і візуального сприймання); в) схематична основа зображень способів руху (схематичне копіювання руху живих істот).

З урахуванням інтердисциплінарного підходу було створено програму інтегрованого курсу «Ігродизайн» для педагогічних ВНЗ, основна мета

якої – формування готовності майбутніх учителів початкових класів до ігродизайну з учнями, в тому числі й театралізованого. У розробленій програмі передбачається ознайомлення студентів зі структурою професійного театру, основними етапами його розвитку, особливостями художньо-театральних професій, термінами й театральним етикетом. Зауважимо, що програма містить, окремий розділ, присвячений ляльковим театралізаціям. Послідовність процесу створення вистави нами унаочнено у рисунку 1.

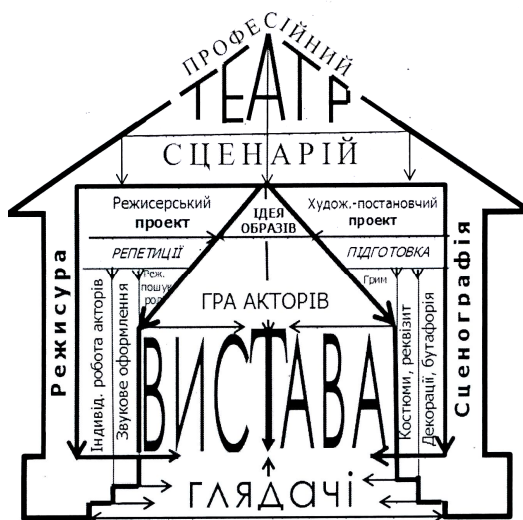

Рис. 1. Орієнтовний процес створення театральної вистави

Висновки. Отже, театралізація в процесі вивчення курсів мистецьких і технологічних дисциплін у педагогічних ВНЗ є пріоритетною педагогічною умовою формування готовності

майбутніх учителів до навчання ігродизайну молодших школярів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Артемова, Л. В. Вчимося граючись / Л. В. Артемова. – К.: Томіріс, 1995. – 112 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова освіта. – К.: Шк. світ, 2011. – С. 38–39.
3. Эльконин, Д. Б. Психология игры / Д. Б. Эльконин. – М.: Владос, 1999. – 360 с.
4. Журавленко, І. Елементи артистизму в діяльності педагога / І. Журавленко // Початкова школа. – К., 1998. – № 1 – С. 33–34.
5. Коберник О. М. Ігродизайн обдарованої дитини: визрівання емоцій і почуттів особистості / О. М. Коберник, В. П. Тименко, Т. О. Шевчук. – К.: Інформ. системи, 2009. – 224 с.
6. Хогарт У. Анализ красоты / У. Хогарт; пер. с англ. П. В. Мелковой. – Л.: Искусство, 1997. – 254 с.

BIBLIOGRAFIYA

1. Artemova, L. V. Vchymosya hrayuchys' / L. V. Artemova. – K.: Tomiris, 1995. – 112 s.
2. Derzhavnyy standart pochatkovoyi zahal'noyi osvity // Pochatkova osvita. – K.: Shk. svit, 2011. – S. 38–39.
3. El'konyn, D. B. Psykholohyya yhru / D. B. El'konyn. – M.: Vldos, 1999. – 360 s.
4. Zhuravlenko, I. Elementy artystyzmu v diyal'nosti pedahoha / I. Zhuravlenko // Pochatkova shkola. – K., 1998. – № 1 – S. 33–34.
5. Kobernyk O. M. Ihrodyzayn obdarovanoyi dytyny: vyzrivannya emotsiy i pochuttiv osobystosti / O. M. Kobernyk, V. P. Tymenko, T. O. Shevchuk. – K.: Inform. systemy, 2009. – 224 s.
6. Khohart U. Analyz krasoty/ U. Khohart; per. s anhl. P. V. Melkovoy. – L.: Yskusstvo, 1997. – 254 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Жлудько Віра Миколаївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики мистецького навчання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка.
Наукові інтереси: педагогічний дизайн, ігровий дизайн, театралізований ігродизайн.

УДК 37. 65. 78

РОЗВИТОК СЦЕНІЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Лариса ГАЙДАЙ, Оксана КАЛЮЖНА (Кіровоград)

Постановка проблеми. За різних політичних та економічних трансформацій, які переживає Україна, коли змінюються уявлення про світ і місце людини в ньому, як ніколи гостро постає питання про інтеграцію української культури у світову і впливу світової культури на українську, що в цілому проявляється в посиленні впливу прекрасного на всі аспекти життєдіяльності суспільства.

Проблема професійного становлення особистості фахівця, саморозвитку її художньо-педагогічної культури поєднує у собі формування світоглядних позицій засобами мистецтва і визначення та усвідомлення його ролі у розвитку художньо-естетичної культури особистості,

інтеграції фахової мистецької та психолого-педагогічної професійної підготовки, організації неперервної освіти та самовдосконалення, праксеологічну, рефлексивну та інформаційну озброєність майбутнього фахівця. Названі складові детермінують розвиток професійної культури і забезпечують професійне становлення, яке інтегрує в собі мистецьку та педагогічну освіту [3, с. 260].

Розвиток сценічно-виконавської культури майбутніх учителів музичного мистецтва є одним з актуальних питань, яке намагаються вирішити викладачі музично-педагогічних та мистецьких факультетів педагогічних університетів. Яким же чином можливо вдосконалити процес розвитку